

Byla C-644/23 [Stangalov]ⁱ**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka****Gavimo data:**

2023 m. spalio 26 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sofiyski gradski sad (Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. spalio 26 d.

Kaltinamasis:

IR

Pagrindinės bylos dalykas

Besislapstančio kaltinamojo informavimas apie tai, kad jo byla bus nagrinėjama teismo posėdyje, atsižvelgiant į jo teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas pagal SESV 267 straipsnio pirmos pastraipos b punktą.

Prejudiciniai klausimai

Ar su Direktyvos 2016/343 9 straipsniu, siejamu su 8 straipsnio 4 dalimi ir (arba) 2 dalimi, yra suderinamas nacionalinis įstatymas – NPK [*Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Baudžiamojo proceso kodeksas)] 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirma alternatyva –, kuriame nustatyta, kad kaltinamasis, kuris buvo nuteistas jam nedalyvaujant, neturi teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant, jeigu jis pasislėpė po to, kai parengiamojo proceso metu jam buvo

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

bendrais bruožais pranešta apie įtarimą, ir būtent dėl šio pasislėpimo jo nebuvo įmanoma informuoti nei apie visą kaltinimą, nei apie šio kaltinimo pagrindu pradėtą teismo procesą, nei apie neatvykimo į teismo posėdį pasekmes; jis taip pat neturi teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant, kai jį gina *ex officio* paskirtas advokatas, neatsižvelgiant į tai, kad jis su šiuo advokatu nepalaiko jokio ryšio?

Jei į šį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar Direktyvos 2016/343 8 straipsnis ir Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis įpareigoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą arba leidžia jam atsisakyti iš esmės nagrinėti tokiam kaltinamajam pareikštą kaltinimą ir atsisakyti priimti sprendimą kaltinamajam nedalyvaujant, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, remiantis patikima informacija, yra aišku, kad aukščiausioji nacionalinė teisminė institucija, turinti išimtinę jurisdikciją priimti sprendimą dėl *in absentia* nuteisto kaltinamojo prašymo nagrinėti bylą iš naujo, jam dalyvaujant, šiuo atveju atmes šį prašymą ir neatnaujins proceso, nes taikys ne direktyvos 9 straipsnį, siejamą su 8 straipsnio 4 dalimi ir (arba) 2 dalimi, o nacionalinę teisę ir todėl nesuteiks kaltinamajam, nuteistam jam nedalyvaujant, Sąjungos teisės aktuose įtvirtintos teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamosiose teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p.1), visų pirma jos 36–39 konstatuojamosios dalys ir 8–10 straipsniai

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 47 straipsnis

2022 m. gegužės 19 d. sprendimas (C-569/20, ECLI:EU:C:2022:401, toliau – sprendimas byloje C-569/20)

2020 m. gruodžio 17 d. sprendimas (C-416/20 PPU, ECLI:EU:C:2020:1042, toliau – sprendimas byloje C-416/20)

2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimas (C-420/20, ECLI:EU:C:2022:679, toliau – sprendimas byloje C-420/20)

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Bulgarijos Respublikos Konstitucija)

Nakazatelno-protsesualen kodeks (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau – NPK)

Ikiteisminio tyrimo metu įtariamajam oficialiai pareiškiamas įtarimas, tai atliekama atskiru aktu (toliau – pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį), kuriame nurodomi esminiai faktiniai ir teisiniai įtariamo teisės pažeidimo

aspektai. Šiuo aktu įtariamajam pranešama, kad jam oficialiai pareiškiamas įtarimas padarius tam tikrą nusikalstamą veiką, ir sudaroma galimybė suteikti informacijos apie įtarimą bei pateikti prašymus.

Antrąją ikiteisminio proceso dalį sudaro prokuroro veiksmai baigus tyrimą. Prokuroras gali nuspręsti pareikšti kaltinimą pateikdamas teismui kaltinamąjį aktą.

Praktikoje pranešimo apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį turinys, remiantis NPK 246 straipsniu, įtraukiamas į baigiamąjį kaltinamojo akto dalį. Faktinėje kaltinamojo akto dalyje pateikiama išsami informacija apie įtariamojo padarytą nusikalstamą veiką, nusikalstamos veikos padarymo laiką, vietą ir būdą, nukentėjusį asmenį ir žalos dydį.

Teisminis etapas pradedamas kaltinamojo akto pateikimu teismui. Teismas imasi tam tikrų priemonių informuoti kaltinamąjį, išsiųsdamas jam kaltinamojo akto kopiją ir oficialiai informuodamas jį apie tam tikras aplinkybes, įskaitant tai, kad šis kaltinamasis aktas bus nagrinėjamas teismo posėdyje ir kad yra galimybė tam tikromis sąlygomis nagrinėti baudžiamąją bylą ir priimti sprendimą kaltinamajam nedalyvaujant (toliau – procesas pagal NPK 247c straipsnį). Gavęs kaltinamąjį aktą pagal NPK 246 straipsnį ir prie jo pridėtą informaciją, įtariamasis (nuo šiol vadinamas kaltinamuoju) pirmą kartą sužino, kad bus surengtas teismo posėdis, kuriame bus nagrinėjamas kaltinimas ir sprendžiama, ar jis buvo įrodytas, ar kaltinamasis bus pripažintas kaltu ir ar jam bus paskirta konkreti bausmė. Tuo metu jis taip pat informuojamas apie galimybę nagrinėti baudžiamąją bylą jam nedalyvaujant.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso aprašymas

- 1 Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės yra tokios, kokios jau buvo nurodytos prašyme priimti prejudicinį sprendimą byloje C-569/20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori ištaisyti savo klaidą dėl fakto ir paaiškinti, kad IR (pranešimą apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį) iš tiesų gavo asmeniškai parengiamojo proceso metu, bet negavo (NPK 246 straipsnyje numatyto) kaltinamojo akto, kuriuo remiantis buvo pradėtas teisminis procesas, t. y. teismui pateikto kaltinamojo akto.
- 2 IR buvo apkaltintas dviem nusikalstamomis veikomis: dalyvavimu organizuotoje nusikalstamoje grupėje mokestinėms nusikalstamoms veikoms daryti ir padėjimu darant konkrečią mokestinę nusikalstamą veiką.
- 3 Ikiteisminio tyrimo etapu pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį dėl IR buvo surašytas 2016 m. balandžio 18 d. ir jam įteiktas kitą dieną; jis naudojosi savo įgalioto advokato paslaugomis. IR pageidavo nieko nekomentuoti ir tik nurodė, kad yra užsienyje; taip pat nurodė naują adresą, kuriuo jį galima rasti.

- 4 Baigęs tyrimą, 2016 m. gruodžio 9 d. prokuroras pagal NPK 246 straipsnį surašė kaltinamąjį aktą. Tada jis nusiuntė dokumentus teismui, kuris inicijavo teismo procesą pagrindinėje byloje.
- 5 Nuo 2016 m. iki dabar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelis kartus bandė šaukti IR į teismo posėdį, tačiau jo nepavyko rasti net jo paties nurodytu adresu. Įgaliotasis advokatas atsisakė toliau ginti IR, nes negalėjo su juo susisiekti. Vėliau vienas po kito buvo paskirti trys valstybės finansuojami advokatai, kurie nepalaikė jokių ryšių su IR ar jo giminaičiais. Iš esmės neaišku, ar IR žino, kad buvo surašytas kaltinamasis aktas, kad šį kaltinamąjį aktą nagrinėja teismas (t. y. kad jo atžvilgiu vyksta teisminis procesas) ir kad jam *ex officio* buvo paskirtas valstybės finansuojamas gynėjas.
- 6 Remiantis naujausia informacija apie IR, jis nuteistas dar trijose baudžiamosiose bylose, nuosprendžiai yra įsiteisėję ir jis yra ieškomas, kad atliktų jam paskirtas bausmes; jis taip pat ieškomas pagrindinėje byloje. Tačiau jo neįmanoma rasti.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

Pirmojo prejudicinio klausimo pagrindimas

- 7 Išsinagrinėjęs Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-569/20 motyvus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad IR teisinei situacijai taikoma Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 4 dalis, todėl jis turėtų teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo.
- 8 Taip yra todėl, kad IR pasislėpė po to, kai jam buvo įteiktas pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį, kuriame – pagal nacionalinę teisę – nėra būtinos informacijos apie tai, kad ateityje bus surengtas teismo posėdis. Iš tiesų ši informacija pateikiama tik kartu su kaltinamuoju aktu pagal NPK 246 straipsnį ir vykdamą procesą pagal NPK 247c straipsnį.
- 9 Todėl IR iš tiesų nebuvo informuotas apie teisminį nagrinėjimą, o šis informavimas yra pagrindinė sąlyga taikyti Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalį.
- 10 Be kita ko, jis nebuvo informuotas:
 - nei apie kaltinamąjį aktą pagal NPK 246 straipsnį, o tai reiškia, kad jis nebuvo informuotas apie jam pareikšto kaltinimo pobūdį, kad galėtų pasinaudoti savo teise į gynybą (Direktyvos 2012/13 6 straipsnio 3 dalis) ir įvertinti, ar atvykti asmeniškai, ar ne;
 - nei apie tai, kad teismo posėdis apskritai įvyks, įskaitant jo datą ir vietą (sprendimo byloje C-569/20 41 ir 42 punktai);
 - nei apie neatvykimo pasekmes (40 punktas);

- jam taip pat neatstovauja advokatas, kuriuo jis pasitiki (56 punktas).
- 11 Nors vienintelė priežastis, kodėl jam neįmanoma pateikti informacijos, yra jo slapstymasis, šis slapstymasis pagal Direktyvos 2016/343 9 straipsnį, 8 straipsnio 4 dalies pirmą sakinį ir 39 konstatuojamosios dalies pirmą sakinį bei sprendimo byloje C-569/20 46 ir 47 punktus nereiškia, kad teisė į bylos nagrinėjimą iš naujo yra prarandama.
 - 12 Visų pirma, tai nėra sprendimo byloje C-569/20 48 punkte aprašytas kvalifikuotas nedalyvavimas (įskaitant slapstymąsi) Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalyje nustatytais sąlygomis, kai kaltinamasis žino, „kad teisme gali būti nagrinėjama jo byla“ ir yra gavęs „pakankamai informacijos, kad žinotų, kad jo byla bus nagrinėjama teisme“ (59 punkto antras sakinyvis ir rezoliucinė dalis).
 - 13 Bylos faktinės aplinkybės, kurias Teisingumo Teismas aiškiai aprašė sprendimo byloje C-569/20 57 ir 58 punktuose ir kurias tas teismas nagrinėjo tik dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klaidos, neegzistuoja: t. y. NPK 246 straipsnyje numatytas kaltinamasis aktas, kuriame, kaip paaiškėjo, buvo procesinių klaidų, nebuvo tinkamai įteiktas, o vėliau dėl IR slapstymosi nebuvo įmanoma įteikti jam naujo, pataisyto kaltinamojo akto pagal 246 straipsnį. Kadangi IR pasislėpė, jam iš tikrųjų apskritai nebuvo įteiktas kaltinamasis aktas pagal NPK 246 straipsnį.
 - 14 Vis dėlto sprendimo byloje C-569/20 58 punkto trečiame sakinyje Teisingumo Teismas nurodo, kad galima daryti prielaidą, jog tai yra slapstymasis, kaip jis suprantamas pagal 48 punktą, jei „naujo kaltinamojo akto turinys atitinka pirminį kaltinamąjį aktą“. Pagal nacionalinę teisę pranešimo apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį turinys iš esmės skiriasi nuo kaltinamojo akto pagal NPK 246 straipsnį turinio, nes šiais dviem aktais siekiama skirtingų procesinių tikslų.
 - 15 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad IR teisinė situacija nepatenka į Direktyvos 2016/343 8 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, nes netenkinama nė viena iš trijų šioje nuostatoje numatytų sąlygų. Todėl, jei IR būtų teisiamas, pripažintas kaltu ir nuteistas tam tikra bausme jam nedalyvaujant, pagal Direktyvos 2016/343 9 straipsnį jis turėtų teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.
 - 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad pagal nacionalinę teisę IR teisinė situacija patenka į NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmos alternatyvos taikymo sritį, pagal kurią, jei teismo procesas jo atžvilgiu būtų surengtas ir jis būtų pripažintas kaltu bei nuteistas tam tikra bausme jam nedalyvaujant, jis neturėtų teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.
 - 17 Taip yra todėl, kad IR pasislėpė po to, kai jam buvo įteiktas pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį, o procesas pagal NPK 247c straipsnį negali būti vykdomas būtent dėl jo slapstymosi, todėl jis negali būti informuotas apie

kaltinamąjį aktą pagal NPK 246 straipsnį, apie teisminį bylos nagrinėjimą ir apie neatvykimo į šį bylos nagrinėjimą pasekmes.

- 18 Pagal NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmą alternatyvą IR neturi teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.
- 19 Be to, teismo posėdžio teisėtumui užtikrinti pakanka, kad IR nedalyvaujant pastarajam atstovautų advokatas, ir nebūtina, kad šis advokatas būtų tas advokatas, kuriuo IR pasitiki. Iš tiesų nereikalaujama, kad nedalyvaujantis kaltinamasis apskritai bendrautų su savo advokatu.
- 20 Todėl *ex officio* paskirto advokato, kurio kaltinamasis nepažįsta ir kurio nėra įgaliojęs jį ginti, atstovavimas visiškai atitinka NPK 94 straipsnio 1 dalies 8 punkto reikalavimą ir nėra pagrindas rengti naują teismo posėdį dalyvaujant jo pasirinktam advokatui.
- 21 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad IR teisinė situacija pagal nacionalinę teisę patenka į NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmos alternatyvos taikymo sritį. Jei teismo procesas jo atžvilgiu būtų surengtas ir jis būtų pripažintas kaltu bei nuteistas tam tikra bausme jam nedalyvaujant, jis neturėtų teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.
- 22 Todėl, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, egzistuoja akivaizdus prieštaravimas tarp Direktyvos 2016/343 9 straipsnio, siejamo su 8 straipsnio 4 dalimi ir 2 dalimi, bei NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmos alternatyvos. Pirmoji nuostata suteikia IR teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, o antroji nuostata tokios teisės nesuteikia.
- 23 Šiomis aplinkybėmis pateikiamas pirmasis prejudicinis klausimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar iš tiesų egzistuoja abiejų nuostatų prieštaravimas.

Antrojo prejudicinio klausimo pagrindimas

- 24 Antrasis klausimas užduodamas tik tuo atveju, jei Teisingumo Teismas laikytųsi nuomonės, kad NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmą alternatyvą neatitinka Sąjungos teisės. Tai savaime reiškia, kad ši nuostata neturėtų būti taikoma. Tokiu atveju baudžiamosios bylos, išnagrinėtos kaltinamajam nedalyvaujant, atnaujinimą reglamentuoja Direktyvos 2016/343 9 straipsnis, siejamas su 8 straipsnio 4 dalimi ir (arba) 2 dalimi; tai taip pat taikoma pagrindinei bylai, šiuo atveju – IR.
- 25 Konkrečiai tariant, IR, būdamas kaltinamuoju vienoje iš valstybių narių, turi teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jeigu nuteisiamas jam nedalyvaujant; ši teisė tiesiogiai išplaukia iš Direktyvos 2016/343 9 straipsnio, siejamo su 8 straipsnio 4 dalimi ir (arba) 2 dalimi, kurie veikia tiesiogiai (sprendimo byloje C-569/20 28 punktas ir rezoliucinė dalis, sprendimo byloje C-416/20 55 punkto antras sakiny).

- 26 Antrąjį klausimą būtina užduoti, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įsitikinęs, kad IR iš tikrųjų neturėtų galimybės pasinaudoti šia teise. Šis įsitikinimas savo ruožtu kyla iš *Varhoven sad* (Aukščiausiasis [kasacinis] teismas) jurisprudencijos, susijusios su baudžiamųjų bylų, kurios buvo išnagrinėtos kaltinamajam nedalyvaujant, atnaujinimu. Šioje jurisprudencijoje atsižvelgiama tik į nacionalinę teisę (NPK 423 straipsnis), bet ne į Sąjungos teisę, įskaitant Direktyvos 2016/343 8 ir 9 straipsnius.
- 27 Pirma, reikia pažymėti, kad šios direktyvos 8 straipsnio 2 dalies a ir b punktų formuluotės yra pakankamai tikslios ir besąlygiškos, kad ir kokių abejonių bekiltų: asmuo, nuteistas jam nedalyvaujant, turi būti buvęs informuotas apie „bylos nagrinėjimą teisme“ tam, kad būtų galima atsisakyti suteikti jam teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo. Kadangi akivaizdu, kad pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį yra kitokio pobūdžio nei informavimas apie bylos nagrinėjimą teisme, nekyla jokių abejonių, kad nacionalinis reglamentavimas labai skiriasi nuo Sąjungos teisės. Nepaisant to, *Varhoven sad* ir toliau taiko nacionalinę teisę net ir pasibaigus direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui (2018 m. balandžio 1 d.), nemanydamas, kad reikia pašalinti šį prieštaravimą savo sprendimuose arba pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 28 Antra, reikėtų pabrėžti, kad bet kokios abejonės dėl nacionalinės teisės nesuderinamumo su Sąjungos teise, jeigu jos apskritai atrodo galimos, gali būti išsklaidytos atidžiau išnagrinėjus Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Labai svarbus yra sprendimas byloje C-569/20, kurio rezoliucinėje dalyje Teisingumo Teismas prieina prie aiškios išvados, kad *in absentia* nuteistas asmuo teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant, neturi tik tuo atveju, jeigu „gavo pakankamai informacijos, kad žinotų, kad jo byla bus nagrinėjama teisme“, ir vėliau pasislėpė. Pagal nacionalinę teisę akivaizdu, kad pranešimas apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį yra kitokio pobūdžio nei pranešimas apie bylos nagrinėjimą teisme. Iš tiesų sprendimas surašyti kaltinamąjį aktą pagal NPK 246 straipsnį yra pirmas žingsnis pradant procesą, tačiau šis sprendimas priimamas gerokai po to, kai kaltinamajam pranešama apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį.
- 29 Nepaisant Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-569/20, *Varhoven sad* jurisprudencija liko nepakitusi. *Varhoven sad* tiesiogiai netaiko Sąjungos teisės, nepaaiškina, ar tarp Sąjungos teisės ir nacionalinės teisės egzistuoja prieštaravimas, ir nepateikia prašymo priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu. Vietoj to jis toliau taiko nacionalinę teisę ir visų pirma atmeta baudžiamųjų bylų, išnagrinėtų kaltinamajam nedalyvaujant, atnaujinimą, remdamasis NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirma alternatyva.
- 30 Galima be jokių abejonių preziumuoti, kad jeigu IR bus pripažintas kaltu ir nuteistas jam nedalyvaujant, o vėliau pareikš savo teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant, [bet koks] jo prašymas taip pat bus atmestas.
- 31 Dėl įsitikinimo, kad bus pažeista IR teisė dalyvauti asmeniškai.

- 32 Šis įsitikinimas grindžiamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kitose panašiose bylose nustatytais kriterijais. Tačiau jie susiję su skirtingų valstybių nacionalinių teismų tarpusavio santykiais, o ne su vienos nacionalinės teismų sistemos atskirų instancijų tarpusavio santykiais.
- 33 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad dviejų etapų nagrinėjimas turi būti atliekamas, jei kyla pavojus, kad bus pažeista pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą Europos arešto orderio (EAO) vykdymo procese (2023 m. sausio 31 d. sprendimas byloje C-158/21 (ECLI:EU:C:2023:57, 97, 98 ir 102 punktai); 2020 m. gruodžio 17 d. sprendimas bylose C-354/20 ir C-412/20 (ECLI:EU:C:2020:1033, 51 punktas); 2022 m. vasario 22 d. sprendimas bylose C-562/21 ir C-563/21 (ECLI:EU:C:2022:100, 66 punktas)).
- 34 Pirmame etape reikia išnagrinėti, ar yra objektyvios, patikimos, tikslios ir tinkamai atnaujintos informacijos, leidžiančios manyti, kad dėl sisteminių ar bendrų teismų veiklos trūkumų kyla reali teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo grėsmė (pagrindinėje byloje – dėl teisės asmeniškai dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą pažeidimo). Šiuo atveju turi būti atliktas bendras teismų sistemos veikimo vertinimas (sprendimo byloje C-158/21 102 ir 103 punktai; sprendimo byloje C-354/20 54 punktas; sprendimo bylose C-562/21 ir C-563/21 67 ir 77 punktai).
- 35 Pagrindinėje byloje atlikus nagrinėjimą pirmame etape gaunamas teigiamas atsakymas. Tokia informacija egzistuoja aiškių ir suprantamų teisinių formuluočių forma (NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirma alternatyva). Pagal ją visi kaltinamieji, kurie pasislėpė po pranešimo apie įtarimą įteikimo pagal NPK 219 straipsnį, iš esmės ir be jokių išimčių nebeturi teisės į bylos nagrinėjimą iš naujo, jiems dalyvaujant. Jiems nebūtina pranešti apie bylos nagrinėjimą teisme ir neatvykimo pasekmes. Taip pat nebūtina, kad jiems atstovaujantis advokatas turėtų jų pasitikėjimą.
- 36 Antrame etape turi būti išnagrinėta, kiek šie trūkumai gali turėti konkrečios ir tiesioginės įtakos IR teisinei situacijai, atsižvelgiant į jo asmeninę padėtį, nusikalstamos veikos pobūdį ir kitas aplinkybes, todėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo rizika turi būti „akivaizdi“ (sprendimo byloje C-158/21 106 ir 107 punktai; sprendimo byloje C-354/20 55 punktas; sprendimo bylose C-562/21 ir C-563/21 82 punktas).
- 37 Pagrindinėje byloje atlikus nagrinėjimą antrame etape irgi gaunamas teigiamas atsakymas. Aiškias ir suprantamas teises formuluotes (NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmą alternatyvą) *Varhoven sad* taiko pažodžiui, be jokių nukrypimų. Todėl pagal ilgametę, aiškią ir nuoseklią *Varhoven sad* jurisprudenciją asmenims, nuteistiems jiems nedalyvaujant, jeigu jie pasislėpė po pranešimo apie įtarimą pagal NPK 219 straipsnį įteikimo ir todėl nebuvo informuoti apie teismo posėdį, kuriame jie buvo nuteisti jiems nedalyvaujant, atsisakoma suteikti teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, jiems dalyvaujant. Todėl jokios aplinkybės, susijusios su IR asmenine situacija, nusikalstamos veikos

- pobūdžiu ar kitais aspektais, negali lemti, kad šis įstatymas ir jurisprudencija jam nebūtų taikomi.
- 38 Priešingai: kadangi tai susiję su dviem sunkiomis nusikalstamomis veikomis, tyčiniu slapstymuisi nuo baudžiamosios atsakomybės daugelį metų ir trimis kitais įsiteisėjusiais nuosprendžiais (dėl kurių IR taip pat gali prašyti, kad byla būtų nagrinėjama iš naujo, jam dalyvaujant), visiškai tikėtina, kad *Varhoven sad* atmes IR prašymą dėl bylos nagrinėjimo iš naujo, jam dalyvaujant, jei šis prašymas bus pateiktas po galimo apkaltinamojo nuosprendžio *in absentia* pagrindinėje byloje.
- 39 Šis visiškasis įsitikinimas atitinka „real[aus] pavoj[aus], kad bus pažeista jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“ kriterijų, nurodytą sprendimo byloje C-354/20 61 ir 66 punktuose bei sprendimo byloje C-562/21 82 ir 84 punktuose, bei „rimtų ir pagrįstų priežasčių manyti“ kriterijų, nurodytą sprendimo byloje C-562/21 88, 89 ir 101 punktuose.
- 40 Šį visišką įsitikinimą patvirtina tai, kad net ir po 2022 m. gegužės 19 d., kai buvo priimtas Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-569/20, *Varhoven sad* jurisprudencija išliko nepakitusi. Be kita ko, *Varhoven sad* nepaaikškina Direktyvos 2016/343 8 ir 9 straipsnių bei su šiomis nuostatomis susijusios Teisingumo Teismo jurisprudencijos ir nemano esant reikalinga dėl akivaizdaus NPK 423 straipsnio 1 dalies antro sakinio pirmos alternatyvos prieštaravimo direktyvai pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 41 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui akivaizdu, kad IR neturi galimybės pasinaudoti teise į bylos nagrinėjimą iš naujo, kuri jam priklauso pagal Sąjungos teisę.
- 42 Iš tiesų Bulgarijos teisė nenumato teisių gynimo priemonių dėl galimų *Varhoven sad* teisminės veiklos trūkumų, susijusių su bylos, išnagrinėtos *in absentia*, atnaujinimu pagal NPK 423 straipsnį, nes *Varhoven sad* yra vienintelė instancija, kuri sprendžia šį klausimą (kitais šiuo klausimu: sprendimo byloje C-158/21 112 punktas; sprendimo byloje C-562/21 91 ir 92 punktai).
- 43 Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ir *Varhoven sad* bendravimo.
- 44 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje yra suformulavęs teisių gynimo priemonę, kuri gali užkirsti kelią Sąjungos teisės garantuojamos teisės pažeidimui, t. y. vykdančioji valstybė gali reikalauti tam tikrų garantijų iš išduodančiosios valstybės (2016 m. balandžio 5 d. sprendimo bylose C-404/15 ir C-695/15 dėl kalnimo sąlygų įkalinimo įstaigoje 103 punktas).
- 45 Ji pagrindinėje byloje netaikoma, nes teisminių institucijų tarpusavio santykių Bulgarijos teisinėje sistemoje pobūdis neleidžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikalauti iš *Varhoven sad* garantijos, kad jis savo jurisprudencijoje laikysis Sąjungos teisės.

- 46 Be to, pagal nacionalinę teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nėra kompetentingas nagrinėti, ar IR turi teisę į proceso atnaujinimą. Abejotina, ar jis turi tokią jurisdikciją pagal Direktyvos 2016/343 8 straipsnį, nes Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, jog nacionalinis teismas, nagrinėjantis baudžiamąją bylą kaltinamajam nedalyvaujant tokiomis aplinkybėmis, kai kaltinamasis turi pripažintą teisę į bylos nagrinėjimą iš naujo, savo sprendime aiškiai nurodytą šią teisę (2023 m. birželio 8 d. sprendimas byloje C-430/22 (ECLI:EU:C:2023:458, rezoliucinė dalis)).
- 47 Pagal nacionalinę teisę tokią jurisdikciją turi tik *Varhoven sad*, kuris bylos faktines aplinkybes nustatys tik gavęs jam nedalyvaujant nuteisto IR prašymą ir, remdamasis šiomis aplinkybėmis, savo nuožiūra taikys teisės aktus.
- 48 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teisinės išvados, įskaitant šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktas išvadas, neturi teisinės reikšmės *Varhoven sad*.
- 49 Dėl klausimo apimties.
- 50 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad pateikto klausimo dalykas nėra *Varhoven sad* jurisprudencijos, susijusios su proceso atnaujinimu byloje, išnagrinėtoje kaltinamajam nedalyvaujant, atitiktis Sąjungos teisei. Ši jurisprudencija tik nurodoma kaip objektyvi aplinkybė, į kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti sprenddamas, ar nagrinėti IR pareikštą kaltinimą, ar atsisakyti tai daryti.
- 51 Pateikto prejudicinio klausimo dalykas yra būsimo sprendimo, kurį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priims dėl baudžiamojo proceso vykdymo ar nevykdymo IR atžvilgiu jam nedalyvaujant, atitiktis Sąjungos teisei.
- 52 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pats nagrinėja IR pareikštą kaltinimą, jam tiesiogiai tenka pareiga baudžiamąjį procesą vykdyti taip, kad būtų užtikrinta kaltinamojo teisė asmeniškai dalyvauti. Konkrečiai tariant, jam tenka absoliuti pareiga „savo teisinėje sistemoje laikytis visų Sąjungos teisės nuostatų, įskaitant Direktyvą 2016/343“ (sprendimo byloje C-416/20 55 punktą).
- 53 Be kita ko, direktyvos 9 straipsnio laikymasis reiškia, kad turi būti užtikrinta kaltinamojo teisė dalyvauti procese, net jeigu *in absentia* priimtas teismo sprendimas buvo priimtas ne kvalifikuoto nedalyvavimo sąlygomis, kaip tai suprantama pagal direktyvos 8 straipsnio 2 dalį. Šią garantiją sudaro tikrumas, kad tiesiog pateikus prašymą jam bus suteikta teisė į bylos nagrinėjimą iš naujo, jam dalyvaujant.
- 54 Nesant šios garantijos, kyla klausimas, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsisakyti vykdyti baudžiamąjį procesą ir atžvilgiu priimti sprendimą.

- 55 Dėl atsisakymo vykdyti baudžiamąjį procesą.
- 56 Būtent atsižvelgiant į tai pateikiamas antrasis prejudicinis klausimas. Jis susijęs su galimybe ir būdu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atsisakyti vykdyti baudžiamąjį procesą IR atžvilgiu.
- 57 Pirma, pažymėtina, kad IR buvo apkaltintas dviem nusikalstamomis veikomis: dalyvavimu organizuotoje nusikalstamoje grupėje mokestinėms nusikalstamoms veikoms vykdyti ir padėjimu vykdyti konkrečią mokestinę nusikalstamą veiką. Tai yra dvi sritys, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, pagal kurią visų pirma reikalaujama, kad už šias nusikalstamas veikas būtų taikomos sankcijos (2008 m. spalio 24 d. Pamatinio sprendimo 2008/841/TVR dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu (OL L 300, 2008 11 11, p. 42) 3 straipsnis ir 2017 m. liepos 5 d. Direktyvos 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 198, 2017 7 28, p. 29) 7 straipsnis).
- 58 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo atsisakymas vykdyti baudžiamąjį procesą IR atžvilgiu akivaizdžiai prieštarautų šiems teisės aktams.
- 59 Antra, reikėtų pažymėti, kad toks atsisakymas galėtų būti pateisinamas tik tuo atveju, jei priešingu atveju baudžiamasis procesas būtų vykdomas tokiais sąlygomis, kurios užkirstų kelią teisingam bylos nagrinėjimui. Konkrečiau tariant, kai Pamatinio sprendimo 2008/841 3 straipsnyje ir Direktyvos 2017/1371 7 straipsnyje reikalaujama, kad už atitinkamas nusikalstamas veikas būtų taikomos sankcijos, jose daroma prielaida, kad tai vyks laikantis Sąjungos teisėje numatytų procedūrų ir nepažeidžiant atitinkamų asmenų pagrindinių teisių, kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas (Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa) ir kad būtų gerbiama teisė į gynybą ir kaltinamojo teisė dalyvauti baudžiamajame procese, nes tai yra Sąjungos teisėje aiškiai pripažintos teisės, kurių pažeidimui turi būti taikomos pakankamai veiksmingos teisių gynimo priemonės (Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa).
- 60 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar įsitikinimas, kad nebus paisoma IR teisės dalyvauti procese, nes *Varhoven sad* atmes jo prašymą dėl bylos nagrinėjimo iš naujo, jam dalyvaujant, gali būti pagrindas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atsisakyti vykdyti baudžiamąjį procesą jo atžvilgiu ir prireikus jį nuteisti.
- 61 Šis atsisakymas gali turėti du aspektus.
- 62 Ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas būtinai turi susilaikyti nuo baudžiamąjo proceso, nes teisingo proceso garantija, kurią atspindi IR teisė dalyvauti procese (kuri, jei asmuo nuteisiamas jam nedalyvaujant, užtikrinama direktyvos 9 straipsnyje įtvirtinta teisė į bylos nagrinėjimą iš naujo), nusveria poreikį taikyti sankcijas už galimai padarytas nusikalstamas veikas (2019 m. sausio 17 d. sprendimas byloje C-310/16 (ECLI:EU:C:2019:30, 33 ir 34 punktai)).

Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Direktyvos 2016/343 8 straipsniu valstybės narės nėra įpareigojamos vykdyti teisinius procesus *in absentia*, joms tik leidžiama juos vykdyti, laikantis tam tikrų sąlygų (sprendimo byloje C-420/20 37 punktas).

- 63 Arba, priešingai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi galimybę įvertinti, ar jis vykdys baudžiamąjį procesą nepaisydamas įsitikinimo, kad IR teisė į dalyvavimą bus pažeista, patikrindamas, ar būtinybė užkirsti kelią nebaudžiamumui nusveria jo teisę asmeniškai dalyvauti. Jei taip, kokie kriterijai turėtų būti taikomi šiam vertinimui?

DARBINIS VERTINIMAS